

**INFORMACIJSKO OPISMENJAVANJE
STUDENATA MEDICINE KROZ IZBORNE PREDMETE:
PRAKSA SREDIŠNJE MEDICINSKE KNJIŽNICE
MEDICINSKOG FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU**

**INFORMATION LITERACY
ELECTIVE COURSES FOR MEDICAL STUDENTS:
THE EXPERIENCES OF THE CENTRAL MEDICAL LIBRARY,
UNIVERSITY OF ZAGREB SCHOOL OF MEDICINE**

Helena Markulin

Središnja medicinska knjižnica
Medicinski fakultet
Sveučilište u Zagrebu
hemar@mef.hr

Jelka Petrak

Središnja medicinska knjižnica
Medicinski fakultet
Sveučilište u Zagrebu
petrak@mef.hr

UDK / UDC [027.7 :004]: [371.3-055.1-055.2:61]

Stručni rad / Professional paper

Primljeno / Received: 16. 10. 2018.

Prihvaćeno / Accepted: 12. 1. 2019.

Sažetak

Cilj. Cilj je ovoga rada prikazati mogućnosti visokoškolskih knjižnica u pripremi i izvedbi izbornih predmeta u nastavnim programima visokih učilišta.

Metoda. Prikazan je sadržaj i način izvođenja dvaju izbornih predmeta tematski vezanih uz podučavanje informacijske pismenosti studenata medicine koje je oblikovala Središnja medicinska knjižnica Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, kao i rezultati anketnoga ispitivanja studenata koji su pohađali jedan od opisanih kolegija.

Rezultati. Prepoznajući specifičnosti informacijskih potreba studenata medicine, Središnja medicinska knjižnica samostalno je oblikovala sadržaj i način izvođenja izbornih predmeta. Predmete su ocijenila i odobrila odgovarajuća tijela matične ustanove. U izvođenju kolegija, od kojih svaki traje 25 sati i pretežno se izvodi u obliku vježbi, sudjeluju knjižničari i nastavnici temeljnih i kliničkih predmeta. Nastavnike je odabrala i na suradnju pozvala Središnja medicinska knjižnica. Prema rezultatima anketnog ispitivanja velika većina studenata koji su pohađali nastavu jednog od izbornih predmeta Središnje medicinske knjižnice izrazila je zadovoljstvo programom izbornog predmeta i prezentacijom njegova sadržaja.

Praktična primjena. Izborni predmeti učinkovit su način na koji visokoškolske knjižnice mogu prenositi sadržaje koji podupiru informacijsku pismenost studenata i pripremaju ih za cjeloživotno učenje. Pritom je neophodna suradnja knjižnice s nastavnicima matične ustanove. Primjer opisan u radu može biti poticaj drugim hrvatskim visokoškolskim knjižnicama za sličan pristup informacijskom opismenivanju studenata.

Ključne riječi: informacijska pismenost, visokoškolska izobrazba – izborni predmeti, visokoškolske knjižnice.

Abstract

Aim. The aim of this paper is to show possibilities of the academic libraries in the preparation and carrying out of elective courses in higher education institutions.

Approach. The paper presents the content and the teaching methods used in the two elective courses related to information literacy of medical students. The courses were designed by the Central Medical Library (CML) at the University of Zagreb School of Medicine. The student evaluation questionnaire was used to measure the course effectiveness.

Findings. The outline of the elective courses was made in the CML considering the characteristics of information needs of medical students. The elective courses were evaluated and approved by the appropriate bodies of the parent institution. In the courses, each lasting 25 hours per semester, mainly in the form of practical classes, the librarians and the teachers of the basic and clinical subjects participate together. The co-teachers were chosen by the CML staff. According to the results of the survey, the majority of the students attending one of the CML's elective courses responded that they were satisfied with the elective courses content and its presentation.

Practical implications. The elective courses are an effective way for academic libraries to design and disseminate contents that support students' information literacy and prepare them for lifelong learning. The collaboration between the library and the teaching staff of the parent institution is crucial for their success. The example described

in this paper may be a powerful stimulus to other Croatian academic libraries for a similar approach to students' information literacy activities.

Keywords: academic libraries, higher education programs – elective courses, information literacy

1. Uvod

Brze društvene i gospodarske promjene koje, između ostaloga, uključuju tehnološke inovacije te rast broja dostupnih informacija i njihovo brzo zastarijevanje, zahtijevaju danas sustavan pristup stjecanju znanja i vještina koje će biti podloga uspješnom profesionalnom djelovanju i cjeloživotnom učenju.¹ Kako bi odgovorila na te potrebe, visoka učilišta oblikuju i nude konkurentne studijske programe kojima se studenti osposobljavaju za samostalan, istraživački i interdisciplinarni pristup rješavanju problema.² U takvom obrazovnom okviru studijski programi stalno se mijenjaju i dopunjavaju, uključuju se novi sadržaji, a sve to prate i promjene metoda podučavanja.³

Predmeti se u suvremenim studijskim programima najčešće dijele na obvezne (koji se ponekad nazivaju i predmeti obvezne jezgre studija) i izborne. Obvezni predmeti smatraju se ključnima za stjecanje akademskog stupnja, a izborni omogućuju studentima da se posebno posvete proučavanju dijela nekog predmeta ili stjecanju neke vještine i kompetencije koja im se čini korisnom. Student predmet bira između predmeta ponuđenih kurikulumom i pritom se vodi svojim interesima. Izborni predmeti uvijek imaju manji broj polaznika nego tzv. obvezni predmeti i otvaraju mogućnosti za fokusirani i individualni pristup.⁴ Modeli izborne nastave razlikuju se od jednog do drugog obrazovnog sustava. Tako su primjerice u američkom modelu sveučilišnoga obrazovanja sustav modularnosti te prikupljanja i prenošenja bodova uvriježeni već desetljećima. Taj se model zasniva na modelu obveznih i izbornih predmeta.⁵

¹ Usp. Cjeloživotno obrazovanje i usavršavanje. [citirano: 2018-06-11]. Dostupno na: <http://www.unizg.hr/studiji-i-studiranje/cjelozivotno-obrazovanje-i-usavršavanje/>.

² Usp. Prokou, E. The emphasis on employability and the changing role of the university in Europe. // *Higher Education in Europe* 33, 4(2008), 387–394.

³ Usp. Camacho, D. J.; J. M. Legare. Shifting gears in the classroom—movement toward personalized learning and competency-based education. // *The Journal of Competency-based Education* 1, 4(2016), str. 151.

⁴ Usp. Electives in the medical degree programme. [citirano: 2018-06-23]. Dostupno na: https://tidsskriftet.no/sites/default/files/generated_pdfs/49783-electives-in-the-medical-degree-programme.pdf.

⁵ Usp. Trow, M. From mass higher education to universal access: the American advantage. // *Minerva* 37, 4(1999), str. 310–311.

Hrvatski sveučilišni obrazovni sustav u svome je modeliranju pratio razvoj europske sveučilišne prakse. Prvim zakonom o osnivanju Sveučilišta u Zagrebu iz 1874. godine propisani su obvezni predmeti na četiri fakulteta, ali i oni koji nisu obvezni, odnosno oni „kojih slušaoci ili neće nikako, ili će ih samo djelomice morat učiti“.⁶ Izborne predmete kasnije nije propisivao zakon, nego su se oblikovali na temelju odluka pojedinih fakulteta i nastavnika. Tako se primjerice u Redu predavanja Sveučilišta u Zagrebu za akademsku godinu 1919./1920. navode predmeti koji se održavaju „po dogovoru“. Iz njihovih naziva vidljivo je da su to specijalizirani izborni predmeti koji podrobno obuhvaćaju neku temu ili problem (na Bogoslovnome fakultetu npr. *O uzrocima rastave i razvoda braka*; na Pravoslavnom fakultetu *Sudbena medicina*; na Liječničkome fakultetu *Uputa u znanstveni rad* itd.).⁷

Republika Hrvatska potpisala je 2001. godine tzv. Bolonjsku deklaraciju i reformom visokoga obrazovanja započela svoj put prema zajedničkom europskom visokoobrazovnom prostoru. Godine 2003. usvojen je novi Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, a u akademskoj godini 2005./2006. upisani su prvi studenti koji će studirati po tzv. bolonjskim načelima.⁸ Tim se načelima, između ostaloga, definira studijski program s obveznim i izbornim predmetima, koji se sastavljaju iz svih kolegija ili modula na sveučilištu. Odabirom određenog predmeta ili grupe predmeta studenti kreiraju vlastiti put kroz studij.⁹

Prema važećem *Pravilniku o studiranju na preddiplomskim i diplomskim studijima Sveučilišta u Zagrebu* koji je stupio na snagu akademske godine 2008./2009. u članku 2 koji se odnosi na sadržaj nastavnoga programa određuje se da svaki takav program sadržava:

...obvezne i izborne predmete (module), osobito popis predmeta koji je strukturiran sukladno europskim standardima za pojedino područje (predmeti koji čine jezgru studijskog programa, predmeti koji pokrivaju osnovni i temeljni sadržaj, predmeti koje student posve slobodno bira te omjer između tih skupina predmeta), okvirni sadržaj predmeta i broj sati aktivne nastave, bodovnu vrijednost svakog predmeta u skladu s ECTS s obrazloženjem, ishode učenja za svaki

⁶ Usp. Zakonski članak Sabora Kraljevina Dalmacije, Hrvatske i Slavonije od 5. siječnja 1874. ob ustrojstvu Sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu. U: Spomenica u povodu proslave 300 godišnjice Sveučilišta u Zagrebu / Šidak Jaroslav, ur. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 1969. Str. 350.

⁷ Usp. Red predavanja na Sveučilištu Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca u Zagrebu: u zimskom poljeću 1919./1920. Zagreb: Tisak Kr. zemaljske tiskare, 1919.

⁸ Usp. Sveučilište u Zagrebu. Bolonjski proces – put prema zajedničkom europskom visokoobrazovnom prostoru. [citirano: 2018-07-10]. Dostupno na: http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/Studiji_studiranje/Studiji/Nastava/Bologna/Bologna.pdf.

⁹ Usp. Prvi koraci u Bolonjskom procesu. Zagreb: Sveučilište, 2005. Str. 23. [citirano: 2018-06-12]. Dostupno na: http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/Studiji_studiranje/Studiji/Nastava/Bologna/Bologna.pdf.

predmet te ulazne kompetencije koje su potrebne za upis predmeta, oblike izvedbe nastave i način provjere znanja za svaki predmet, popis literature, način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta...¹⁰

Prema Pravilniku o preddiplomskim i diplomskim studijima Medicinskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu iz 2018. godine svaki studijski program sadrži obvezne i izborne predmete.¹¹ Studenti su obvezni prijaviti dva izborna predmeta u svakoj od šest godina studija. Studentima se u akademskoj godini 2017./2018. nudila mogućnost izbora među 144 predmeta. Izborni predmet može predložiti svaki nastavnik Fakulteta, a prijedloge razmatra Povjerenstvo za izborne predmete. U prijavi izbornog predmeta treba opisati okvirni sadržaj predmeta, naslov i sadržaj nastavnih jedinica, opće i specifične kompetencije kojima teži predmet, način provjere znanja i preporučenu literaturu. Svaki izborni predmet odvija se u okviru 25 sati, pri čemu oko 90 % moraju biti seminari i vježbe.

U SWOT-analizi koju je Medicinski fakultet proveo 2014. izborni predmeti navode se kao jedna od ključnih prilika za unapređivanje studijskih programa i poboljšanje ishoda učenja.¹²

2. Uloga visokoškolskih knjižnica u nastavnome procesu

Promjene u visokoškolskom obrazovanju s naglaskom na kompeticijskom pristupu i osiguranju visoke kvalitete studijskih programa utječu i na djelovanje visokoškolskih knjižnica, a dinamična akademska okolina promijenila je ulogu visokoškolskog knjižničara.¹³ Njegova aktivna uloga u procesu izobrazbe očituje se prije svega u programima stjecanja informacijske pismenosti.

Prema dokumentu britanskoga Society of College, National and University Libraries (SCONUL), akademska se informacijska pismenost temelji na sedam stupova: prepoznati potrebu za informacijom, prepoznati razinu svoga znanja i ono što nedostaje, znati stvoriti plan traženja informacija, znati locirati potrebne

¹⁰ Usp. Pravilnik o studiranju na preddiplomskim i diplomskim studijima Sveučilišta u Zagrebu. [citirano: 2018-08-13]. Dostupno na: http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/O_Sveucilistu/Dokumenti_javnost/Propisi/Pravilnici/PRAVILNIK_O_STUDIRANJU_konacna_LEKTORIRANA_verzija_PDF.pdf.

¹¹ Usp. Pravilnik o preddiplomskim i diplomskim studijima (pročišćeni tekst). Zagreb: Medicinski fakultet, 2018. Str. 4. [citirano: 2018-07-12]. Dostupno na: http://mef.unizg.hr/wp-content/uploads/2018/05/Pravilnik-o-preddiplomskim-i-diplomskim-studijima_procišćeni-tekst_travanj-2018.pdf.

¹² Usp. Sveučilište u Zagrebu Medicinski fakultet. Samoanaliza 2009.-2014. [CD-ROM]. Zagreb: Medicinski fakultet, 2015.

¹³ Loesch, M. F. Librarian as professor: a dynamic new role model. // Education Libraries 33, 1(2010), str. 31.

informacije i pristupiti im, znati ocijeniti i usporediti pronađene informacije, znati upravljati informacijama na etičan način te znati iskoristiti informaciju stvarajući novo znanje i to znanje diseminirati na različite načine.¹⁴ Neke od tih ključnih vještina, kao što su uspješno korištenje postojećih znanja i iskustva drugih, sposobnost pronalaznja, odabira i interpretacije informacija, sintetiziranja informacija iz više izvora, kritičke ocjene pouzdanosti i relevantnosti informacije i informacijskog izvora te slijedni razvoj novih ideja i novog znanja¹⁵, potrebne su studentima kako u uspješnom svladavanju studijskoga programa tako i kasnije, kao visokoobrazovanim stručnjacima u cjeloživotnom učenju. Visokoškolske knjižnice prošle su u podučavanju informacijske pismenosti kroz nekoliko razvojnih faza. Sedamdesetih godina prošlog stoljeća dominirale su radionice i povremeni tečajevi u kojima se polaznike učilo kako locirati informaciju (katalozi, sekundarni tiskani izvori i sl.) i kako koristiti knjižnicu (sustav organizacije građe i pružanja usluga).¹⁶ Ti su sadržaji ponekad bili integrirani u različite studijske predmete. Krajem devedesetih godina prošloga stoljeća u Sjedinjenim Američkim Državama donose se ključni standardi informacijske pismenosti za područje visokoga obrazovanja¹⁷, dok se u Europi s promjenama obrazovnog sustava i primjenom bolonjskih načela uvode nove metode učenja i poučavanja koje studente podupiru u konstruktivnom učenju i građenju znanja na temelju pomnog korištenja informacija. Visokoškolske knjižnice, poglavito one u nordijskim europskim državama, počinju se sustavno uključivati u studijske planove i programe zasebnim predmetima ili podukom temeljenom na mrežnim alatima.¹⁸ Podučavaju se poglavito sadržaji koji pripremaju studente za kritičko razmišljanje i rješavanje problema¹⁹, pri čemu se posebna važnost pridaje samostalnom radu studenata na rješavanju problema koji su tematski vezani uz sadržaj ostalih predmeta koje studenti u tom trenutku slušaju.²⁰ Uspjeh takvih programa informacijskog opismenjavanja ovisi

¹⁴ SCOUNL Working Group on Information Literacy. The SCOUNL seven pillars of information literacy. [citirano: 2018-06-23]. Dostupno na: <https://www.sconul.ac.uk/sites/default/files/documents/researchlens.pdf>.

¹⁵ Lau, J. Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 21.

¹⁶ Owusu-Ansah, E. K. Information literacy and higher education: placing the academic library in the center of a comprehensive solution. // *The Journal of Academic Librarianship* 30, 1(2004), 3–16.

¹⁷ Usp. Iannuzzi, P. Information literacy competency standards for higher education. // *Community & Junior College Libraries* 9, 4(2000), 63–67.

¹⁸ Usp. Virkus S. Information literacy in Europe: a literature review. [citirano: 2018-11-28]. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/26387664_Information_literacy_in_Europe_A_literature_review.

¹⁹ Usp. Markulin, H.; L. Škorić; J. Petrak. Informacijska pismenost u visokoškolskom kurikulumu: sustavni pristup Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. // *Čitalište*, 24(2014), 9–15.

²⁰ Usp. Lau, J. Nav. dj., str. 41.

prije svega o njihovu prihvaćanju na razini matične ustanove i stupnju njihove uklopljenosti u jezgru ukupnog nastavnog sadržaja.²¹

Association of College and Research Libraries (ACRL) objavljuje 2016. godine novi okvir načela informacijske pismenosti u visokoj naobrazbi.²² U dokumentu se, između ostaloga, ističe:

- da je znanstveno istraživanje analitički proces u kojem se formuliraju ideje i o njima se neprekidno raspravlja te da pretraga informacija stoga ne može dati gotove, neprijeporne odgovore; korisnike treba upoznati s metodama i izvorima utemeljenim na znanstvenim dokazima
- da je stvarenje informacija proces i da se obilježja tog procesa reflektiraju na način njihova prijenosa
- da pretraživanje informacija najčešće nije linearno i da zahtijeva vrednovanje cijelog niza informacijskih izvora.

Na podlozi tog dokumenta ACRL je 2017. godine objavio dokument o ulozi knjižničara u visokoškolskom obrazovnom procesu opisujući ju kroz sedam međusobno povezanih ključnih zadataka.²³ Knjižničari moraju zagovarati podučavanje informacijske pismenosti u različitim sveučilišnim tijelima, čime zagovaraju njezinu zastupljenost u nastavnim planovima i programima te ulogu koju knjižnica u tome može odigrati. Knjižničar mora surađivati s nastavnim osobljem kako bi se potaknula zastupljenost programa informacijske pismenosti u pojedinim predmetima i kurikulu u cijelosti te biti suradnik, a ne pomoćnik, u nastavi. Knjižničari moraju znati procijeniti potrebe studenata i razviti alate koji će im pomoći da te potrebe zadovolje. Knjižničar koji sudjeluje u nastavnome procesu mora učiti tijekom cijeloga profesionalnoga života, biti otvoren, znatiželjan i fleksibilan te spreman na prilagodbu svoga djelovanja u nastavnome procesu.

Hrvatske visokoškolske knjižnice najčešće su uključene u nastavni proces promicanjem i podučavanjem informacijske pismenosti preko povremenih radionica.²⁴ Jedna je knjižnica uključena s obveznim predmetom u specijalističku posljediplomsku izobrazbu.²⁵ U cjelokupni nastavni plan i program matične ustanove najснаžnije je uključena Središnja medicinska knjižnica Medicinskog fakulteta u

²¹ Usp. Chang, S. S.; K. N. Chen. University librarian respond to changes in higher education: example of a medical school. // *New Library World* 112, 9 /10(2011), str. 435.

²² Usp. Association of College and Research Libraries. Framework for information literacy for higher education. [citirano: 2018-08-12]. Dostupno na: http://www.ala.org/acrl/sites/ala.org/acrl/files/content/issues/infolit/Framework_ILHE.pdf.

²³ Usp. Association of College and Research Libraries. Roles and strenghts of teaching librarians. [citirano: 2018-07-12]. Dostupno na: <http://www.ala.org/acrl/standards/teachinglibrarians>.

²⁴ Usp. Radičević, V. Strategija razvoja visokoškolske knjižnice kao dio razvojne strategije visokoškolske ustanove. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 56, 1/2(2013), str. 130.

²⁵ Usp. Izvori informacija u stomatologiji. [citirano: 2018-06-10]. Dostupno na: <https://www.sfzg.unizg.hr/predmet/169406>.

Zagrebu. Središnja medicinska knjižnica sudjeluje u svim oblicima nastavne djelatnosti matične ustanove već dugi niz godina. Ključni poticaj za uvođenje sadržaja informacijske pismenosti na svim razinama nastavnih programa dogodio se 1994. godine tijekom preoblikovanja nastavnog plana i programa Medicinskog fakulteta.²⁶ Od tada Središnja medicinska knjižnica nastavne module oblikuje i izvodi kroz obvezni i izborne predmete na diplomskom studiju, obvezni predmet na poslijediplomskom studiju te obvezni predmet na specijalističkom studiju.

Međutim u hrvatskoj visokoškolskoj knjižničarskoj zajednici izborni predmeti još uvijek nisu prepoznati kao jedan od modela najbolje prakse podučavanja korisnika. Taj im model naime pruža osnovu za samostalno oblikovanje i provođenje programa izobrazbe korisnika, kako u širem kontekstu metodologije znanstvenoga rada tako i u fokusiranju na specifične informacijske potrebe i probleme koji se u okvirima izbornoga predmeta mogu detaljno obraditi. Pretraživanjem dostupnih mrežnih informacija u izbornim kolegijima prepoznali smo djelovanje knjižničara Sveučilišne knjižnice u Zadru²⁷, Fakulteta elektrotehnike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu²⁸ i Središnje medicinske knjižnice Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu²⁹.

3. Izborni predmeti Središnje medicinske knjižnice Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Središnja medicinska knjižnica samostalno je oblikovala i izvodi dva izborna predmeta. Oba su sastavnim dijelom nastavnog plana i programa Medicinskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Nacrt i plan svog prvog izbornog predmeta *Važno je naći valjan dokaz* Središnja medicinska knjižnica izradila je i predložila Povjerenstvu za izborne predmete 2008. godine. Povjerenstvo ima 18 članova, od kojih su 17 nastavnici temeljnih, kliničkih i javnozdravstvenih predmeta, a jedan član predstavnik je studenata. Povjerenstvo je ocijenilo da se predmet svojim sadržajem najbolje uklapa u plan i program treće godine integriranog preddiplomskog i diplomskog studija. Predmet se počeo izvoditi akademske godine 2008./2009. u ljetnome semestru. Studenti treće godine mogu birati između 20 predloženih izbornih predmeta (sl. 1), a te je godine, što se nastavilo i kasnije, predmet *Važno je naći valjan dokaz* izabrala petina svih studenata upisanih na treću godinu (60 studenata). Kako je broj studenata u jednome turnusu ograničen na 30, kolegij

²⁶ Usp. Markulin, H. Nav. dj., str. 11.

²⁷ Usp. Informacijska pismenost. [citirano: 2018-06-04]. Dostupno na: http://ozk.unizd.hr/wp-content/uploads/2012/02/Informacijska-pismenost_final.pdf.

²⁸ Usp. Istraživanja, publikacije i odgovornost u znanosti. [citirano: 2018-06-05]. Dostupno na: <https://www.fer.unizg.hr/predmet/ipouz>.

²⁹ Usp. MEF-LMS 2018/19. Sustav za e-učenje. [citirano: 2018-11-28]. Dostupno na: <https://lms.mef.hr/e-ucenje/2018-2019/course/index.php?categoryid=7>.

se izvodi semestralno dvaput svake godine. Predmet sadržava 25 sati, od čega je samo jedan sat predavanja te po 10 sati seminara i 13 sati vježbi. Na kraju izvedbe studenti rješavanju pisani zadatak koji sadržava scenarij (klinički problem) na temelju kojega trebaju sačiniti strategiju pretraživanja i pronaći rješenje u informacijskim izvorima koji su im unaprijed predloženi. Predmet donosi 2 ECTS-boda. Okvirni sadržaj predmeta usmjeren je prvenstveno na razumijevanje i prihvaćanje načela medicine temeljene na znanstvenom dokazu u traženju literature, njezinoj kritičkoj prosudbi i primjeni u svakodnevnoj praksi. Opće kompetencije koje predmet po završetku daje studentu bile bi sljedeće: naučiti pronaći, probirati i na pravi način protumačiti medicinske informacije te rješavati problem korištenjem pronađenih informacijskih izvora. Specifične kompetencije ogledaju se u primjeni metode temeljene na znanstvenim dokazima: naučiti raščlaniti problem i oblikovati strategiju traženja literature; upoznati baze podataka koje sadržavaju znanstveno utemeljene dokaze; naučiti kritički čitati pronađene članke; prosuđivati primijenjene metode, vrednovati i uspoređivati rezultate; primijeniti pronađene i vrednovane dokaze na rješavanje vlastitoga problema. Ako navedene kompetencije usporedimo s načelima iz dokumenta ACRL³⁰, mogli bismo ustvrditi da su mu navedene opće i specifične kompetencije sukladne.

Medicinski fakultet	Ljetni	Dispepsija	1
Medicinski fakultet	Ljetni	Evolucijski i razvojni korijeni ljudskosti	1
Medicinski fakultet	Ljetni	Kliničke vještine	1
Medicinski fakultet	Ljetni	Mikrobiologija sepse	1
Medicinski fakultet	Ljetni	Promjene kože lica	1
Medicinski fakultet	Ljetni	Psihoonkologija	1
Medicinski fakultet	Ljetni	Radioterapija i kemoterapija tumora središnjeg živčanog su	1
Medicinski fakultet	Ljetni	Spolno prenosive bolesti	1
Medicinski fakultet	Ljetni	Transfuzijska medicina	1
Medicinski fakultet	Ljetni	Uzročnici gonoreje	1
Medicinski fakultet	Ljetni	Važno je naći valjan dokaz	1
Medicinski fakultet	Ljetni	Zdravlje i kvaliteta života	1
Medicinski fakultet	Ljetni	Bioproгноza i zdravlje	1
Medicinski fakultet	Ljetni	Algoritam reanimacijskog postupka u djece	1

Slika 1. Izborni predmeti Medicinskoga fakulteta u Zagrebu³¹

U početku je nositelj kolegija bio knjižničar sa znanstveno-nastavnim zvanjem, a posljednjih nekoliko godina to je redoviti profesor s jedne od katedri Medicin-

³⁰ Usp. Association of College and Research Libraries. Framework. Nav. dj.

³¹ Usp. Sveučilište u Zagrebu. Popis izbornih predmeta u ak. god. 1916./1917. [citirano:2019-01-11]. Dostupno na: <http://www.unizg.hr/studiji-i-studiranje/studiji/nastava/popis-izbornih-predmeta-u-20162017/>

skoga fakulteta koji je od početka sudjelovao u izvedbi kolegija. O izboru suradnika odlučivala je isključivo Središnja medicinska knjižnica i njezin poziv prihvatili su svi nastavnici koje je pozvala na suradnju. U izvedbi kolegija sada sudjeluju dvojica knjižničara, jedan profesor iz skupine temeljnih medicinskih predmeta i jedan specijalizant kliničke struke.

Izrada diplomskoga rada na Medicinskom je fakultetu u Zagrebu obvezna od akademske godine 2013./2014. U SWOT-analizi Medicinskoga fakulteta iz 2014. diplomski rad navodi se kao temelj daljnjeg znanstvenog rada i kao jedna od mogućnosti kojom se može pojačati podrška studentima.³² Središnja medicinska knjižnica tako studentima pruža potporu i pojedinačno i u neformalnim radionicama (primjerice *Diplomski CHATvrtak*). Kako bi međutim pokrila sve aspekte prijave, izrade i obrane diplomskoga rada, kao što su izbor teme, mentora i vrste diplomskog rada, metodologija prikupljanja i obrade podataka, osnovna etička načela u medicinskim istraživanjima, prikupljanje, odabir i kritičko vrednovanje literature, pisanje diplomskog rada te tehničke upute za njegovu izradu, Središnja medicinska knjižnica predložila je ujesen 2014. godine Povjerenstvu za izborne predmete izborni predmet *Kako izraditi diplomski rad*. Opće kompetencije odnosile su se na samostalni odabir i obradbu teme, korištenje znanstvene literature i njezino ispravno navođenje te osnove pisanja strukturiranih medicinskih radova. Specifične kompetencije kojima izborni predmet doprinosi jesu: upoznavanje vrsta medicinskih znanstvenih i stručnih djela, raščlanjivanje medicinskog problema i pronalaženje potrebne literature, kritičko čitanje pronađenih radova, upoznavanje načina navođenja u medicinskoj literaturi, upoznavanje strukture medicinskih radova te upoznavanje osnova obradbe i prikaza rezultata u diplomskome radu. Predmet završava domaćom zadaćom koja sadržava dva zadatka. Jedan se odnosi na tzv. vankuverski način citiranja literature, a drugi na izradu strukturiranoga sažetka. Predmet je namijenjen studentima pete godine i izvodi se u zimskome semestru. Predmet nosi 1 ECTS-bod.

Predmet se počeo izvoditi u akademskoj godini 2016./2017. i u njegovu izvođenju sudjeluje pet knjižničara iz Središnje medicinske knjižnice, dok uvodno predavanje o izboru teme i mentora drži redoviti profesor s jedne od katedri Medicinskoga fakulteta.

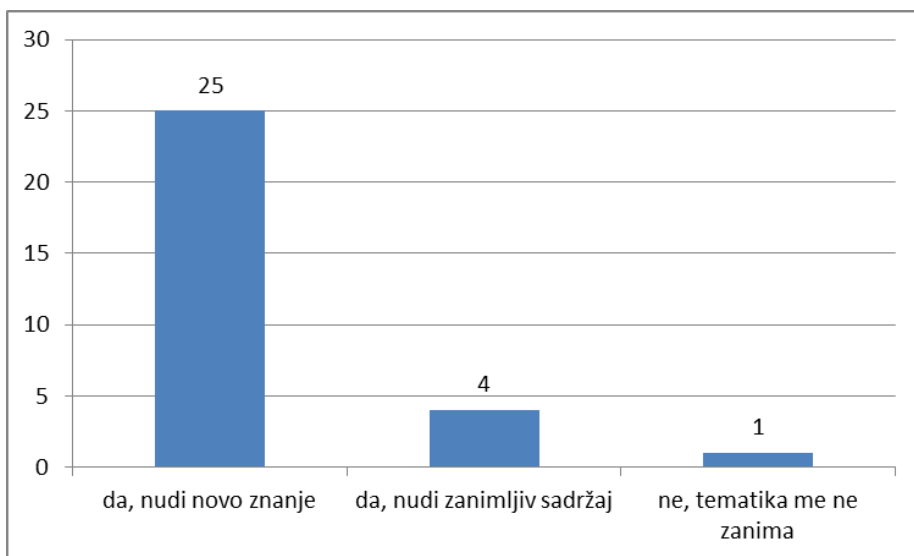
4. Evaluacija izbornog predmeta

U svrhu evaluacije obrazovnog rada Središnje medicinske knjižnice i mogućih promjena u izvedbi programa izbornih predmeta prikupljeno je mišljenje studena-

³² Sveučilište u Zagrebu Medicinski fakultet. Nav. dj.

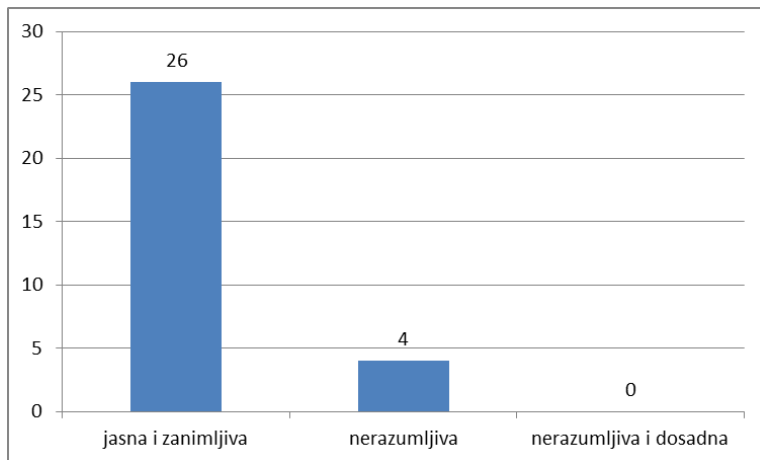
ta treće godine studija koji su pohađali nastavu iz izbornog predmeta *Važno je naći valjan dokaz* akademske godine 2017./2018. Istraživanje je provedeno u svibnju 2018. godine (drugi turnus izborne nastave), nakon završenog programa izbornog predmeta. Anketirani su svi polaznici izbornog predmeta (30 ispitanika). Anketni upitnik sadržavao je 7 pitanja (v. prilog 1). Svojom strukturom anketni upitnik predstavljao je kombinaciju pitanja s mogućnošću višestrukog izbora odgovora (šest pitanja) i pitanja otvorenog tipa (jedno pitanje).

Na prvo pitanje „Jeste li zadovoljni programom izbornog predmeta?“ većina ispitanika (25/30) odgovorila je da su zadovoljni programom izbornog predmeta jer nudi novo znanje. Samo jedan ispitanik odgovorio je da nije zadovoljan (slika 2). Kao odgovor na pitanje „Jeste li poznavali sadržaj izbornog predmeta koji ste slušali?“ bile su ponuđene tri mogućnosti: a) nisam znao/la ništa; b) znao/la sam nešto jer sam o tome slušao/la na drugim kolegijima; c) znao/la sam sve o tome. Većina ispitanika (20/30) nije do sada poznavala sadržaj izbornog predmeta, a samo dva ispitanika poznavala su tematiku.

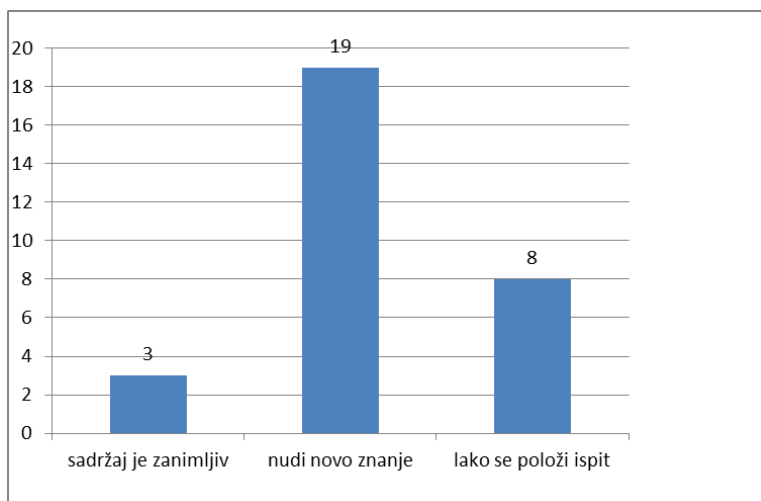
Slika 2. Zadovoljstvo sadržajem izbornoga predmeta

Na pitanje vezano uz način prezentacije sadržaja izbornog predmeta većina ispitanika (26/30) odgovorila je da je prezentacija bila jasna i zanimljiva (slika 3).

Slika 3. Zadovoljstvo načinom prezentacije sadržaja

Odgovarajući na pitanje bi li izborni predmet preporučili kolegama sljedeće generacije i koji je glavni razlog, ispitanici su mogli birati između: a) sadržajno zanimljiv; b) nudi novo znanje koje će mi koristiti kasnije; c) najmanje zahtjevan i lako se položi ispit; d) ne bih ga preporučio/la. Kao glavni razlog zbog kojega bi izborni predmet preporučili kolegama sljedeće generacije, većina ispitanika (19/30) istaknula je to da izborni predmet nudi novo znanje koje će im koristiti u budućem studiranju i kasnijoj profesionalnoj praksi (slika 4).

Slika 4. Razlozi za preporuku predmeta

Rezultati provedenog istraživanja pokazuju da je Središnja medicinska knjižnica prepoznala sadržaj koji je studentima potreban i zanimljiv te da je izborni predmet izvrstan način da se upoznavanje s informacijskim izvorima, učinkovito i svrhovito pretraživanje informacija te učenje upravljanja informacijama provedu metodom rješavanja problema. I nalazi drugih autora koji su ispitivali studentsku percepciju poučavanja specifičnim informacijskim vještinama potvrđuju da ono podiže samopouzdanje studenata koje im je potrebno u uspješnom svladavanju budućih studijskih zadataka.³³

5. Zaključak

Podrška nastavi i učenju izravnim uključivanjem u nastavni proces danas je jedna od najvažnijih zadaća visokoškolskih knjižnica. Središnja medicinska knjižnica sudjeluje u izvođenju nastavnog programa Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu na svim razinama obrazovanja, i to kroz program obveznih i izbornih predmeta. Osmišljavanjem programa sveobuhvatnog informacijskog opismenjivanja u nastavni program matične ustanove uključuju se sadržaji koji pomažu stjecanju vještina pronalaženja, probira i ocjene potrebnih informacija i njihova korištenja tijekom daljnje izobrazbe, kao i tijekom budućeg profesionalnog rada.³⁴

Iskustvo Središnje medicinske knjižnice pokazuje da visokoškolske knjižnice imaju u modelu izbornih predmeta, a u suradnji s nastavnicima matične ustanove, širok prostor za oblikovanje i provođenje različitih programa informacijske pismenosti. Izborni su predmeti prilika da visokoškolski knjižničari u okvirima matične ustanove budu prepoznati kao aktivan sudionik i partner zajedničke misije obrazovanja studenata za informacijama opterećeni svijet profesionalnoga djelovanja.

LITERATURA

Association of College and Research Libraries. Framework for information literacy for higher education. [citirano: 2018-08-12]. Dostupno na: http://www.ala.org/acrl/sites/ala.org.acrl/files/content/issues/infolit/Framework_ILHE.pdf.

³³ Lavy, I.; R. Or-Bach. ICT literacy education – college students' retrospective perceptions. // *ACM Inroads* 2, 2(2011), 67-76.; Škorić, L.; M. Šember; H. Markulin; J. Petrak. Informacijska pismenost u nastavnom programu diplomskog studija Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. // *Vjesnik bibliotekara* 55, 3/4(2013), 17–28.

³⁴ Petrak, J.; H. Markulin; M. Šember. Uloga knjižnice u trećem ciklusu visoke izobrazbe. // *Knjižnice: kamo i kako dalje?* / uredile Ivana Hebrang Grgić i Vesna Špac. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 266.; također, Markulin, H. Nav. dj., str. 13.

- Association of College and Research Libraries. Roles and strenghts of teaching librarians. [citirano: 2018-07-12]. Dostupno na: <http://www.ala.org/acrl/standards/teachinglibrarians>.
- Camacho, D. J.; J. M. Legare. Shifting gears in the classroom—movement toward personalized learning and competency-based education. // *The Journal of Competency-based Education* 1, 4(2016), 151–156.
- Chang, S. S.; K. N. Chen. University librarian respond to changes in higher education: example of a medical school. // *New Library World* 112, 9 /10(2011), 425–445.
- Cjeloživotno obrazovanje i usavršavanje. [citirano: 2018-06-11]. Dostupno na <http://www.unizg.hr/studiji-i-studiranje/cjelozivotno-obrazovanje-i-usavršavanje/>.
- Electives in the medical degree programme. [citirano: 2018-06-23]. Dostupno na https://tidsskriftet.no/sites/default/files/generated_pdfs/49783-electives-in-the-medical-degree-programme.pdf.
- Iannuzzi, P. Information literacy competency standards for higher education. // *Community & Junior College Libraries* 9, 4(2000), 63–67.
- Informacijska pismenost. [citirano: 2018-06-04]. Dostupno na: http://ozk.unizd.hr/wp-content/uploads/2012/02/Informacijska-pismenost_final.pdf.
- Istraživanja, publikacije i odgovornost u znanosti. [citirano: 2018-06-05]. Dostupno na: <https://www.fer.unizg.hr/predmet/ipouz>.
- Izvori informacija u stomatologiji. [citirano: 2018-06-10]. Dostupno na: <https://www.sfzg.unizg.hr/predmet/169406>.
- Lavy, I.; R. Or-Bach. ICT literacy education – college students’ retrospective perceptions. // *ACM Inroads* 2, 2(2011), 67–76.
- Lau, J. Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
- Loesch, M.F. Librarian as professor: a dynamic new role model. // *Education Libraries* 33, 1(2010), 31–37.
- Markulin, H.; L. Škorić; J. Petrak. Informacijska pismenost u visokoškolskom kurikulumu: sustavni pristup Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. // *Čitalište*, 24(2014), 9–15.
- MEF-LMS 2018/19. Sustav za e-učenje. [citirano: 2018-11-28]. Dostupno na: <https://lms.mef.hr/e-ucenje/2018-2019/course/index.php?categoryId=7>.
- Owusu-Ansah, E. K. Information literacy and higher education: placing the academic library in the center of a comprehensive solution. // *The Journal of Academic Librarianship* 30, 1(2004), 3–16.
- Petrak, J.; H. Markulin; M. Šember. Uloga knjižnice u trećem ciklusu visoke izobrazbe. // *Knjižnice: kamo i kako dalje?* / uredile Ivana Hebrang Grgić i Vesna Špac. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 261–267.

- Pravilnik o preddiplomskim i diplomskim studijima (pročišćeni tekst). Zagreb: Medicinski fakultet, 2018. [citirano: 2018-07-12]. Dostupno na: [http://mef.unizg.hr/wp-content/uploads/2018/05/Pravilnik-o-preddiplomskim-i-diplomskim-studijima_pročišćeni-tekst_travanj-2018.pdf](http://mef.unizg.hr/wp-content/uploads/2018/05/Pravilnik-o-preddiplomskim-i-diplomskim-studijima_procišćeni-tekst_travanj-2018.pdf).
- Pravilnik o studiranju na prediplomskim i diplomskim studijima Sveučilišta u Zagrebu. [citirano: 2018-08-13]. Dostupno na: http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/O_Sveucilistu/Dokumenti_javnost/Propisi/Pravilnici/PRAVILNIK_O_STUDIRANJU_konacna_LEKTORIRANA_verzija_PDF.pdf.
- Prokou, E. The emphasis on employability and the changing role of the university in Europe. // *Higher Education in Europe* 33, 4(2008), 387–394.
- Prvi koraci u Bolonjskom procesu. Zagreb: Sveučilište, 2005. [citirano: 2018-06-12]. Dostupno na: http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/Studiji_studiranje/Studiji/Nastava/Bologna/Bologna.pdf.
- Radičević, V. Strategija razvoja visokoškolske knjižnice kao dio razvojne strategije visokoškolske ustanove. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 56, 1/2(2013), 123–136.
- Red predavanja na Sveučilištu Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca u Zagrebu: u zimskom poljeću 1919./1920. Zagreb: Tisak Kr. zemaljske tiskare, 1919.
- SCONUL Working Group on Information Literacy . The SCONUL seven pillars of information literacy. [citirano: 2018-06-23]. Dostupno na: <https://www.sconul.ac.uk/sites/default/files/documents/researchlens.pdf>.
- Sveučilište u Zagrebu. Bolonjski proces – put prema zajedničkom europskom visokoobrazovnom prostoru. [citirano: 2018-07-10]. Dostupno na: http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/Studiji_studiranje/Studiji/Nastava/Bologna/Bologna.pdf.
- Sveučilište u Zagrebu. Medicinski fakultet. Samoanaliza 2009.–2014. [CD-ROM]. Zagreb : Medicinski fakultet, 2015.
- Škorić, L.; M. Šember; H. Markulin; J. Petrak. Informacijska pismenost u nastavnom programu diplomskog studija Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. // *Vjesnik bibliotekara* 55, 3/4(2013), 17–28.
- Trow, M. From mass higher education to universal access: the American advantage. // *Minerva* 1999 37, 4(1999), 303–328.
- Virkus S. Information literacy in Europe: a literature review. [citirano: 2018-11-28]. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/26387664_Information_literacy_in_Europe_A_literature_review.
- Zakonski članak Sabora Kraljevina Dalmacije, Hrvatske i Slavonije od 5. siječnja 1874. ob ustrojstvu Sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu. // *Spomenica u povodu proslave 300 godišnjice Sveučilišta u Zagrebu / Šidak Jaroslav, ur.. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 1969. Str. 341–356.*

PRILOG 1.
Anketni upitnik

1. Jeste li zadovoljni programom izbornog predmeta?

- a) Da, nudi novo znanje koji će mi koristiti u budućem radu.
- b) Da, nudi zanimljiv sadržaj.
- c) Ne, jer me tematika ne zanima.
- d) Ne, jer mi neće trebati u budućem radu.

2. Jeste li poznavali sadržaj izbornog predmeta koji ste slušali?

- a) Nisam znao/la ništa.
- b) Znao/la sam nešto jer sam o tome slušao/la na drugim kolegijima.
- c) Znao/la sam sve o tome.

3. Ako je odgovor na mogućnost b) iz prethodnog pitanja pozitivan, napišite koji su to kolegiji bili.

4. Kakva Vam je bila prezentacija sadržaja izbornog predmeta?

- a) Jasna i zanimljiva.
- b) Nerazumljiva.
- c) Nerazumljiva i dosadna.

5. Kakvo Vam je bilo praćenje programa izbornog predmeta?

- a) Otežano, jer za to treba određeno predznanje.
- b) Jednostavno i lagano.

6. Na kojoj bi se godini studija po Vašem mišljenju trebao nalaziti sadržaj ovog izbornog predmeta?

- a) Na 3 godini studija.
- b) Na 5 godini studija.
- c) Na 6 godini studija.

7. Iz kojeg biste razloga izborni predmet preporučili kolegama iz sljedeće generacije?

- a) Sadržajno je zanimljiv.
- b) Nudi novo znanje koje će mi koristiti kasnije.
- c) Najmanje je zahtjevan i lako se položi ispit.
- d) Ne bih ga preporučio jer je _____.

HVALA VAM NA SURADNJI!

